Suomen luonnonsuojeluliitto

Eduskunnan ympäristövaliokunnalle 7.10.2016

Viitaten lausuntopyyntöönne U 55/2016 vp

Suojeluasiantuntija Hanna Aho

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Lausunto valtioneuvoston kirjelmään eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (taakanjakoasetus)

Kiitämme mahdollisuudesta kommentoida käsiteltävää asiaa. Lausumme siitä seuraavaa:

Keskeiset huomiot

- Ilmastonmuutoksen etenemisnopeus ja Pariisin ilmastosopimus edellyttävät nopeita päästövähennyksiä kaikilla sektoreilla. Suomen velvoitteeseen taakanjakosektorilla tulisi suhtautua mahdollisuutena edetä nopeasti dekarbonisaatiossa.
- Kertaluontoinen päästökaupan päästöoikeuksien siirto ei tuota päästövähennyksiä, sillä päästökauppaa vaivaavat ylimääräiset päästöoikeudet.
- Joustomahdollisuuksia sektoreiden välillä ei tulisi hyödyntää, sillä käytännössä kyseessä olisi kokonaispäästövähennystavoitteen pienentäminen. Maankäyttö-, taakanjako- ja päästökauppasektorin pitäminen erillisinä on tärkeää sektorien päästöjen aikajänteen sekä luonteen vuoksi.

Taakanjakoasetus koskee päästökauppaan ulkopuolisia päästöjä mm. rakennussektorilla, maataloudessa, jätehuollossa ja liikenteessä. Sektori kattaa 60 prosenttia Euroopan päästöistä, Suomessa taas noin 50 prosenttia. Asetusehdotuksessa Suomelle esitetty 39 prosentin päästövähennysvähennystavoite tarkoittaisi Suomen osalta noin 20 miljoonan hiilidioksidiekvivalenttitonnin sallittua päästömäärää vuonna 2030. Vuonna 2015 Suomen päästöt olivat taakanjakosektorilla 30 miljoonaa CO_2-ekv. tonnia ja Suomi alitti EU:n asettaman tavoitepolun 3 prosentilla. [1] EEA:n laskelmien mukaan myös EU on saavuttanut nykyisen, vuoteen 2020 ulottuvan tavoitteensa taakanjakosektorille.

Eurooppa-neuvoston lokakuussa 2014 tekemän päätöksen mukaisesti EU on sitoutunut vähentämään kasvihuonekaasupäästöjään EU:n sisäisesti vähintään 40 prosenttia koko talouden laajuisesti vuoteen 2030 mennessä verrattuna vuoden 1990 tasoon. **Pariisin ilmastosopimuksen myötä tämä sitoumus on vanhentunut ja EU:n sekä lähes kaikkien maailman maiden tulee nostaa päästövähennystavoitteitaan 1,5 asteen polun mukaiseksi.**

Sitran Climate Analyticsilta tilaaman selvityksen perusteella EU:n päästövähennystavoitteen tulisi olla 47-75% vuoteen 2030 mennessä ja noin 88-164 % vuoteen 2050 mennessä suhteutettuna vuoden 1990 päästötasoon. Suomen osuus olisi 60 % vuoteen 2030 mennessä ja 130-150% vuoteen 2050 mennessä. [2] Tämä tarkoittaa negatiivisia päästöjä eli hiilinielujen roolin kasvua. **EU:n päästövähennystavoite tulisi nostaa pikaisesti 60 % vuodelle 2030, jotta päästövähennykset onnistuisivat Suomessa mahdollisimman kustannustehokkaasti.** Erityisesti päästökaupan tavoitteen nostamisella on kiire.

On myös selvää, että taakanjakosektorilla tullaan tarvitsemaan lisätoimia. Suomen tulisi edistää taakanjakosektorin dekarbonisaatiota ja nähdä se mahdollisuutena eikä pyrkiä vesittämään

nykyisiä tavoitteita.

Komissio esittää taakanjakoasetuksen välitarkistusta tehtäväksi vuonna 2024 ja sen jälkeen viiden vuoden välein. Tarkistuksissa tulisi komission mukaan huomioida Pariisin sopimuksen mukaan vuodesta 2023 lähtien viiden vuoden välein tehtävät maailmanlaajuiset tilannekatsaukset, joiden tulosten tulisi tukea maita päästövähennystavoitteiden päivittämisessä ja vahvistamisessa. Pariisin sopimuksen kansallisten sitoumusten ensimmäinen tarkastuspiste on kuitenkin jo vuonna 2018, jolloin osapuolien tulisi nostaa nykyisiä päästövähennystavoitteitaan.

Esityksessä joillekin maille ei tule lainkaan velvoitetta vähentää päästöjään vuosina 2021-2030. Luonnonsuojeluliitto muistuttaa, että päästövähennystavoitteet kaikissa maissa ovat oleellisia ilmastonmuutoksen torjumiseksi sekä puhtaiden ratkaisujen ja energiamurroksen vauhdittamisen kannalta.

Lisäksi komissio tarkastelee erityistapauksena niitä 12 uutta jäsenvaltioita, jotka voivat vielä kasvattaa päästöjään kaudella 2013—2020. Mahdollisuus kasvattaa päästöjä ei ole kestävä vaihtoehto nykyisellä ilmastonmuutoksen etenemistahdilla ja ehdotusta tulisi muuttaa sen mukaisesti.

Vuosittaiset päästökiintiöt ja päästövähennyspolku

Vuosien 2021—2030 päästövähennyspolun alkupiste olisi ehdotuksen mukaan vuosi 2020 ja se määräytyisi lähtökohtaisesti jäsenvaltioiden toimittamien ja komission tarkistamien vuosien 2016—2018 keskimääräisten päästötietojen perusteella. Komission EU-tason vaikutusarvioissa on arvioitu kolme erilaista vaihtoehtoa päästövähennyspolun aloituspisteelle: lähtötasona vuosien 2016—2018 päästöjen keskiarvo (i), oletetut, laskennalliset päästöt vuonna 2020 (ii) ja vuoden 2020 tavoitteen päästötaso (iii).

EU on jo kokonaisuutenaan alittanut vuoden 2020 päästövähennystavoitteen. Näin ollen kannatamme aloitusvuoden määrittämistä vuoden 2020 oletettujen laskennallisten päästöjen perusteella (ii), mutta siten, että jos jokin valtio ei pääse vuoden 2020 tavoitteeseensa, sen lähtövuosi on vuoden 2020 tavoite. Näin vältyttäisiin siltä vaaralta, että päästövähennystavoite lieventyisi. Komission ensisijaisesti ehdottama vaihtoehto (i), eli päästövähennyspolun alkupisteen määrittäminen perustuen vuosien 2016—2018 keskimääräisiin, todennettuihin päästöihin, on vasta toiseksi paras vaihtoehto ilmaston kannalta.

Päästöoikeuksien siirto päästökauppasektorilta

Ehdotukseen sisältyy jo Eurooppa-neuvoston päätelmissä mainittu mahdollisuus päästöyksiköiden kertaluonteiseen, rajalliseen siirtoon päästökauppasektorilta taakanjakosektorille. Määrätyt jäsenvaltiot voisivat halutessaan siirtää enintään yhteensä 100 miljoonaa CO_2-ekv. tonnia päästökauppasektorin päästöoikeuksista käytettäväksi taakanjakosektorin päästövähennysvelvoitteen kattamiseen kaudella 2021—2030. Suomelle ehdotettu jousto päästökauppasektorilta taakanjakosektorille (ns. one-off reduction) tarkoittaa enintään 2 prosentin määrää vuoden 2005 päästöistä, joka olisi noin 0,7 miljoonaa CO_2-ekv. tonnia vuosittain. Koko kaudelle 2021—2030 määrä olisi noin 7 miljoonaa CO_2-ekv. tonnia. Tämä tarkoittaisi Suomen päästövähennystavoitteen putoamista 37 prosenttiin.

Kyseessä on taakanjakosektorin kunnianhimon tason heikentäminen, jolla ei ole ilmastonmuutosta hillitsevää vaikutusta päästökauppasektorilla. EU:n päästökauppaa vaivaava krooninen ylitarjonta, jonka odotetaan jatkuvan vuoteen 2030 asti. Tämän vuoksi päästöoikeuksien käyttö taakanjakosektorilla ei tuo uusia päästövähennyksiä tai vaikuta päästöoikeuden hintaan. Päästöoikeuksien ylimäärä on tällä hetkellä noin 2 miljardia CO_2-ekv. tonnia ja Sandbag on arvioinut, että ylijäämä voi olla vuonna 2030 jo 7,5 miljardia CO_2-ekv. tonnia. [3] Päästöoikeuksien käyttö taakanjakosektorilla viivästyttäisi päästöleikkauksia päästökaupan ulkopuolisilla sektoreilla eikä sillä saavutettaisi ilmastohyötyä. Suomen tulisi vaatia joustokeinosta luopumista.

Lisäksi ehdotus pienentäisi valtion päästöoikeuksien huutokaupasta saamia tuloja, sillä siirto

tehtäisiin huutokaupattavien päästöoikeuksien ei ilmaisjaon piiristä. Nämä tulot ovat tärkeitä, sillä niitä voidaan ohjata uusiutuvan päästöttömän energian vauhdittamiseen sekä kehitysmaiden ilmastorahoitukseen, kuten Suomi on ennen tehnytkin.

LULUCF-jousto

Ehdotuksiin sisältyy joustokeino, joka antaa mahdollisuuden LULUCF –sektorin tietyistä tilinpitoluokista (metsäkato, metsitys, hoidetut viljelysmaat – ja ruohikkoalueet) peräisin olevien laskennallisten nettopoistumien rajalliseen käyttöön taakanjaossa. Käyttö on rajattu EU-tasolla enintään 280 miljoonaan CO_2-ekv. tonniin. Suomen osalta enimmäismäärä on 4,5 miljoonaa CO_2-ekv. tonnia vuosien 2021–2030 välisenä aikana. Tämä vastaisi enimmillään 1,3 prosentin joustoa taakanjakosektorin tavoitteen saavuttamiseen. Irlanti, Tanska, Latvia ja Liettua, joissa maatalouden osuus taakanjakosektorin päästöistä on yli 25 prosenttia, saisivat suhteellisesti suurimman mahdollisuuden (3,8—5,6 %) mekanismin käyttöön.

Joustomahdollisuudet taakanjakosektorin ja maankäyttösektorin välillä ovat ilmastopoliittisesti kestämättömät. Luonnonekosysteemeissä kiertävää hiiltä ei voida verrata fossiilisista polttoaineista peräisin olevaan hiileen, sillä ekosysteemien sitoma hiili on lyhyessä kierrossa eikä sen sitominen tuota pysyviä päästövähennyksiä. Fossiilisista polttoaineista vapautuva hiili on ns. kierrosta poistunutta hiiltä ja vain fossiilisten polttoaineiden käyttöä vähentämällä saadaan pysyviä päästövähennyksiä. **Joustoehdotus on ilmastopoliittisesti haitallinen, sillä se heikentää EU:n päästövähennystavoitteen kunnianhimon tasoa.** [4]

Mahdollisuus saada uudelleenmetsityksestä päästöoikeuksia, joita voisi hyödyntää taakanjakosektorilla on kestämätön myös luonnon monimuotoisuuden kannalta. Uudelleenmetsitykselle ei ole esitetty mitään kriteereitä tai turvalausekkeita, joilla estetään haitalliset vaikutukset luonnon monimuotoisuudelle. Kokemukset uudelleenmetsityksestä ovat olleet esim. Irlannissa negatiivisia luonnon kannalta. Siellä istutuksissa on käytetty vieraslajeja ja tuloksena on ollut voimakkaasti muokattuja puupeltoja, vailla monimuotoisuusarvoja. Nykyään vain 25 prosenttia Irlannin metsistä koostuu kotimaisista puulajeista. Tällöin lajien kato voi siirtyä metsäluonnosta avoimille alueille, kuten perinnemaisemille ja ruohikoille. [5]

Lisätietoja

Hanna Aho, suojeluasiantuntija, p. 040 6605 788, hanna.aho@sll.fi

Lähteet

1. Suomen kasvihuonekaasupäästöt 2015, Tilastokeskus:
http://www.stat.fi/til/khki/2015/khki_2015_2016-05-25_kat_001_fi.html

2. Climate Analytics, 2016: What does the Paris climate agreement mean for Finland and the European Union?
http://www.sitra.fi/en/julkaisu/2016/what-does-paris-climate-agreement-mean-finland-and-european-union

3. Sandbag, 2016: Getting in touch with reality.
https://sandbag.org.uk/site_media/pdfs/reports/Sandbag_Realiging_EUETS_Ph4_cap.pdf

4. Suomen luonnonsuojeluliiton lausunto LULUCF-sektorista:
http://www.sll.fi/ajankohtaista/liitto/2016/lausunto-u-kirjelmaan-asetuksesta-maankayttosektorille

5. Not So Green: Debunking the Myths around Irish Agriculture
http://www.stopclimatechaos.ie/download/pdf/not_so_green.pdf